

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра політології, історії і філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Тамара ШАРАВАРА
(протокол «01» вересня 2025 р. № 2)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(обов'язкова навчальна дисципліна)

Історія та культура України

освітньо-професійна програма **Захист і карантин рослин**

спеціальність

Н1 Агрономія

галузь знань

**Н Сільське, лісове, рибне господарство та
ветеринарна медицина**

освітній ступінь

Бакалавр

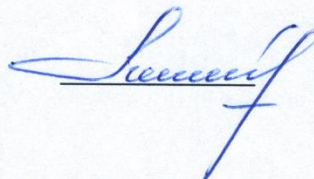
Полтава
2025-2026 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та культура України» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Захист і карантин рослин» спеціальності Н1 Агрономія

Мова викладання: державна

Розробник: Тамара ЛАХАЧ, доцент кафедри політології, історії і філософії, к.і.н., доцент.

«01» вересня 2025 року

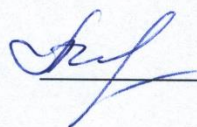

Тамара ЛАХАЧ

Схвалена на засіданні кафедри політології, історії і філософії
протокол від 01.09.2025 р. № 2

Погоджено гарантом освітньої програми
«Захист та карантин рослин»

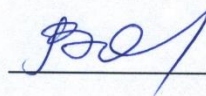
«01» вересня 2025 року

Ганна ПОСПЄЛОВА

Схвалено головою ради з якості вищої освіти
спеціальності «Н1 Агрономія»

протокол від 01 вересня 2025 р. № 1

Валентина ОНІПКО

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів	4
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	Н1А_бд_2025[2](ЗКР) 1 курс
Семестр	1
Лекції (годин)	16
Практичні (годин)	24
Самостійна робота (годин)	80
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета вивчення навчальної дисципліни:

Сформувати у здобувачів вищої освіти цілісну систему знань про закономірності та особливості політичного, економічного, соціального й культурного розвитку України з найдавніших часів до початку ХХІ ст., розуміння історичної та соціально-економічної обумовленості суспільних процесів, а також громадянську свідомість і національну ідентичність, необхідні для майбутньої професійної діяльності.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Дисципліни базової загальної підготовки

4. Компетентності:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності з захисту і карантину рослин або у процесі навчання, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, з використанням теорій і методів біології та аграрних наук

Загальні:

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та пошуку.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

5. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Володіти знаннями, що сприяють розвитку загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності і патріотизму, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей.

ПРН 15. Усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання (<i>визначений освітньою програмою</i>)	Очікувані результати навчання навчальної дисципліни
ПРН 1. Володіти знаннями, що сприяють	- Вміти обговорювати і пояснювати основи, що сприяють розвитку загальної політичної культури та активності,

розвитку загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності і патріотизму, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей.	формуванню національної гідності й патріотизму, схильності до етичних цінностей та розумінню найзагальніших проблем людства на протязі розвитку світової філософії, включаючи історію української філософської думки як невід'ємної складової духовної культури людства.
ПРН 15. Усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	- Знати походження поняття «філософія», соціальні умови формування філософії, специфічні особливості філософських знань та основні світоглядні проблеми людства через усвідомлення цінності захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

6. Методи навчання і викладання:

Словесні методи (лекція, пояснення), наочні методи (ілюстрування, демонстрування), методи формування пізнавальних інтересів (створення ситуації інтересу й новизни навчального матеріалу, висування вимог до вивчення дисципліни, оперативний контроль, вказування на недоліки, зауваження), інтерактивні методи (дискусії, метод мозкового штурму), мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій), методи письмового контролю (тести, навчальні завдання, контрольна робота).

7. Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України. «Історія та культура України» як наукова та навчальна дисципліна: мета, предмет, завдання, понятійний апарат і методологічні основи курсу. Джерела з історії української історії та культури. Періодизація курсу. Первіснообщинний лад на території України. Трипільська культура. Державні об'єднання киммерійців, скіфів, сарматів. Античні міста-держави Північного Причорномор'я та Криму. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів). Велике розселення слов'ян. Східнослов'янські об'єднання племен на території України.

Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава. Передумови утворення та концепції походження держави Київська Русь. Основні етапи розвитку давньоруської держави. Внутрішня і зовнішня політика перших київських князів (Аскольд, Олег, Ігор, Ольга, Святослав). Піднесення Русі за Володимира Великого, Ярослава Мудрого. Причини та наслідки політичної роздробленості Київської Русі. Перші згадки про етнонім «Україна». Об'єднання Галицького і Волинського князівств. Данило Галицький. Галицько-Волинська держава за наступників Данила Романовича. Культура давньоруської держави. Культура Галицько-Волинської Русі.

Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.). Інкорпорація українських земель Литвою. Політика литовських князів на українських землях. Кревська унія. Українські землі у складі Молдовського князівства, Угорщини, Московської держави та Османської імперії. Польська експансія на українські землі. Люблінська унія. Утворення Речі Посполитої. Політичне становище українських земель під владою Польщі. Берестейська церковна унія. Виникнення українського козацтва. Козацько-селянські повстання 20–30-х років XVII ст. Заснування Запорозької Січі, її військовий та суспільно-політичний устрій. Культура козацтва та її вплив на розвиток в українців національної самосвідомості.

Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко. Україна напередодні національної революції середини XVII ст., її соціально-політичні передумови. Характер, рушійні сили, мета, періодизація національної революції. Основні битви та договори. Утворення Української гетьманської козацької держави. Переяславська Рада 1654 р. Березневі статті та їх оцінка в історичній літературі. Смерть Б. Хмельницького та його роль в історії України.

Період «Руїни» (гетьмани І. Виговський, Ю. Хмельницький, П. Тетеря, І. Брюховецький. П. Дорошенко, Д. Многогрішний, І. Самойлович). Наступ на політичну автономію України. Гетьман І. Мазепа, його внутрішня і зовнішня політика та роль в історії України. Гетьман в екзилі П. Орлик та його Конституція. Обрання гетьманом І. Скоропадського. Посилення колоніальної політики Російської імперії щодо України. Наказний гетьман П. Полуботок. Зміцнення української державності за гетьманування Д. Апостола. Останнє відновлення гетьманського правління. К. Розумовський. Остаточна ліквідація гетьманства. Ліквідація Запорізької Січі та подальша доля козацтва. Остаточна інкорпорація України в державну структуру Російської імперії. Три поділи Польщі та їх вплив на долю українських земель. Вплив козацтва – визначальний чинник розвитку культури і мистецтва України Нового часу.

Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України. Політичне становище та соціально-економічний розвиток України у складі Російської імперії та Австрійської монархії у п. пол. XIX ст. Масонський та декабристський рухи в Україні. Кирило-Мефодіївське братство. Національне відродження в Україні, його зміст та основні етапи. Скасування кріпосного права в підросійській Україні. Реформи адміністративно-політичного управління та їх проведення в Україні. Революційно-демократичний рух в Україні. Антиукраїнська політика російського царизму. Український культурно-національний рух. Хлопомани. Народники. Діяльність громад. Національне життя в Галичині. Москвофіли. Народовці. Виникнення українських політичних товариств і партій. Основні тенденції розвитку культури у XIX ст.

Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн. Колоніальний статус українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Революція 1905–1907 рр. в Україні. Столипінська реформа та її проведення в Україні. Посилення царизмом політики національного гноблення та великодержавного шовінізму в Україні. Перша світова війна і Україна. Лютнева революція в Росії та її вплив на Україну. Утворення Української Центральної Ради, її соціальна база, партійний склад, програма. Універсали Центральної Ради. Збройне повстання в Петрограді в жовтні 1917 р. та боротьба політичних сил за владу в Україні. Брестський мирний договір. Гетьманський переворот. Утворення Директорії, її склад, соціальна база, політика. Відновлення УНР. С. Петлюра. Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Утворення Західно-Української Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Відновлення радянської влади в Україні в 1919 р. Політика «воєнного комунізму». Радянсько-польська війна. Причини поразки та основні уроки української національно- демократичної революції. Особливості розвитку української культури на початку XX ст.

Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд. Внутрішнє і міжнародне становище України після поразки національно-визвольних

змагань. УСРР у роки нової економічної політики. Голод 1921–1923 рр. Утворення СРСР як нової форми радянської державності. Український націонал-комунізм. «Розстріляне відродження». Індустріалізація: завдання, характерні ознаки та прорахунки. Колективізація: причини і наслідки. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид проти українського народу. Утвердження сталінського тоталітарного режиму. Українське питання у міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни. Вхідно західноукраїнських земель до складу СРСР й УРСР. Німецько-радянська війна 1941–1945 рр. і Україна. Завершення Другої світової війни та її наслідки для України. Голод 1946–1947 рр. Продовження боротьби ОУН та УПА. Масові репресії радянського режиму проти населення Західної України. Операція «Вісла». Церковний собор 1946 р. та його негативні наслідки. Хрущовська «відлига», її характер в Україні. УРСР в роки «застою».

«Неосталінізм» в політичному житті. Завершальний період СРСР. Перебудова в УРСР. Загальні риси радянської культури та проблеми розвитку національної української культури.

Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм. Спроба серпневого (1991 р.) перевороту у Москві та його наслідки для України. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Денонсація Договору 1922 р. про утворення СРСР. Угода про Співдружність незалежних держав. Розгортання державотворчого процесу. Прийняття 28 червня 1996 р. Конституції незалежної України. Реалізація нового соціально-економічного курсу і його наслідки. Формування концепції зовнішньополітичного курсу. Л. Кравчук, Л. Кучма, В. Ющенко, В. Янукович, П. Порошенко, В. Зеленський – президенти України. Досягнення і прорахунки. Проблеми політичного, соціально-економічного та духовно-культурного розвитку незалежної України. «Помаранчева революція» 2004 р.: здобутки та втрати. Революція гідності. Російсько-українська війна. Українська діаспора в

сучасному світі. Основні тенденції розвитку сучасної української культури початку ХХІ ст. Мистецькі здобутки українців-емігрантів.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин			
	Денна форма Н1А_бд_2025[2](ЗКР)			
	усього	у тому числі		
		л	практ.	с. р.
Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	9	2	2	5
Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	14	2	2	10
Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	14	2	2	10
Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	16	2	4	10
Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у ХІХ ст. Національно-культурне відродження України.	16	2	2	10
Тема 6. Україна на початку ХХ ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	14	2	4	10
Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	23	2	6	15
Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	14	2	2	10
Усього годин	120	16	24	80

8. Тематику практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма Н1А_бд_2025[2](ЗКР)
1	Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	2
2	Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	2
3	Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у Литовсько-Польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	2
4	Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	4
5	Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у ХІХ ст. Національно-культурне відродження України.	2
6	Тема 6. Україна на початку ХХ ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	4
7	Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд	6
8	Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм	2
Разом		24

9. Тематику самостійної роботи

№ з/п	Назва тем	Кількість годин
		денна форма Н1А_бд_2025[2](ЗКР)
Тема 1. Кочові народи на теренах України		
1	Кіммерійці. Скіфи. Сармати	5
Тема 2. Розквіт Київської Русі		
2	Володимир Великий. Ярослав Мудрий. Ярославовичі. Володимир Мономах	10
Тема 3. Об'єднання Польщі та Литви в єдину державу.		
3	Кревська унія. Опір опозиції. Городельська унія.	10
Тема 4. Селянсько-козацькі повстання		
4	Повстання під проводом Криштофа Косинського 1591 – 1593 рр. Повстання під проводом Северина Наливайка 1594 – 1596 рр..	10
Тема 5. Джерела українського національного відродження.		
5	Рух українських автономістів. Масонські ложі. Декабристи.	10

Тема 6. Столипінська політична реакція.		
6	Справа Бейліса	10
Тема 7. Процеси десталінізації та лібералізації в українській культурі		
7	«Відлига» в українській літературі. «Шістдесятники». «ВАПЛІТЕ»	15
Тема 8. Культурний та науковий розвиток України.		
8	Освіта сучасної України	10
Разом		80

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти не передбачена навчальним планом.

11. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю програмних результатів навчання
ПРН 1. Володіти знаннями, що сприяють розвитку загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності і патріотизму, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей. ПРН 15. Усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; розв’язування тестів Семестровий контроль: залік

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання. Одним із обов’язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль і підсумкова оцінка рівня досягнення результатів навчання. Забезпечення об’єктивності оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом застосування накопичувальної системи нарахування балів оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожної теми освітнього компоненту впродовж семестру та достовірної фіксації результатів оцінювання у журналі обліку аудиторної навчальної роботи. Форма семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти згідно навчального плану: залік.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти					Разом
	Опитування	Виконання тестів (за результатами самостійної роботи)	Контрольна робота	Написання реферату	Підсумкова контрольна робота	
Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	5	10	10			5
Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	5					5
Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	5					5
Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	5					5

Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	5	10				15
Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	5					5
Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	5					15
Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	5					15
Самостійна робота (написання реферату)				10		10
Підсумкова контрольна робота					20	20
Разом	40	20	10	10	20	100

Шкала та критерії оцінювання опитування на практичних заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	Здобувач вищої освіти (з.в.о.) ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки, наводить необхідні приклади, аргументує їх; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови; З.в.о. на високому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
4	З.в.о. дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й високий рівень, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауважень викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, у мовленнєвому оформленні усної відповіді. З.в.о. на достатньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
3	З.в.о. виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді. З.в.о. на середньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
2	З.в.о. розкриває основні положення певної теми поверхнево, викладає матеріал непослідовно, без певної логіки; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді. З.в.о. на задовільному рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
1	З.в.о. не виявляє знань більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки у викладенні фактів, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал; не дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови. З.в.о. на низькому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
0	З.в.о. зовсім не відповідає на поставлене питання або відповідає неправильно. Не демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
10-8	Завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача, має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; користується широким арсеналом засобів доказу власної думки; розв'язує складні проблемні завдання як навчального, так і практичного характеру; має здібності системно-наукового аналізу та прогнозування явищ; уміє створювати та розв'язувати проблеми; робить висновки і пропонує рішення для складних навчальних і виробничих ситуацій; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Рівень сформованості фахових умінь: високий – здатність працювати автономно та володіння умінням творчо-пошукової діяльності.
7-5	Завдання виконані повністю, але з деякими огріхами, самостійно здійснює інформаційний пошук і володіє способами систематизації інформації; здатний до самостійного опрацювання навчального матеріалу; у власній аргументації використовує загально-відомі докази, виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача; робить висновки і приймає рішення у складних ситуаціях після консультації з викладачем; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Рівень сформованості фахових умінь: достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях.
4-1	Завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; наводить аргументи, робить необхідні висновки; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях. Рівень сформованості фахових умінь: середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань
0	Необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією; виявляє вміння користуватися бібліотекою, однак не докладає зусиль для пошуку необхідної інформації; не має навичок працювати з джерельною базою; необхідні практичні вміння і навички не сформовані. Рівень сформованості фахових умінь: низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.

Критерії та шкала оцінювання написання реферату

Кількість балів	Критерії оцінювання
10	Виконані всі вимоги до написання й захисту реферату: позначені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання. За матеріалами реферату підготовлена змістовна презентація. На високому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
9	Виконані всі формальні вимоги до написання й захисту реферату: витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Проблема позначена, але не достатньо обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему й викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита достатньо повно, дані правильні відповіді на додаткові питання. На достатньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.

7-8	Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки. Не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі. Наявні певні неточності у викладенні матеріалу. Вимоги щодо оформлення дотримано. На середньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
5-6	Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутні логічна послідовність у судженнях; не витриманий обсяг реферату; є недоліки в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді. На задовільному рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
3-4	Наявні істотні відступи від вимог до реферування. Зокрема: тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; під час захисту відсутній висновок. З.в.о. на низькому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
1-2	Тема реферату не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми. З.в.о. демонструє нездатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
0	Реферативна робота не виконана.

Шкала та критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи

Мета підсумкової контрольної роботи: перевірка успішності засвоєння студентами теоретичного матеріалу та рівня сформованості вмінь і навичок з навчальної дисципліни та умінь здобувачів вищої освіти використовувати набуті компетентності та програмні результати навчання для виконання практичних завдань.

Зміст і структура залікових карток: Контрольні картки містять запитання та завдання, засвоєння яких передбачено робочою програмою навчальної дисципліни. Кількість завдань у картці чотири, складність запитань і завдань, викладених у картках, для заліку є приблизно однаковою і дає змогу здобувачу вищої освіти за час, відведений для відповіді, ґрунтовно та в повному обсязі розкрити зміст усіх запитань і завдань. Кожне завдання максимально оцінюється у 5 балів, максимальна сумарна кількість балів за залік становить 20 балів.

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	Відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу дисципліни, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, оптимально й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях, може аналізувати та співставляти дані об'єктів діяльності.
4	Відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу дисципліни, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці

	викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного застосування; студент має навички користування нормативним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.
3	Відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати завдання на рівні відтворення, аналогічно до тих, що розглядались з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і помилок, які може усувати за допомогою викладача, має навички користування нормативним матеріалом; допускає 3-4 помилки.
2	Студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки; здатний вирішувати завдання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності та допускає 5-6 помилок.
1	Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення, виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня, допускає грубі помилки.
0	Студент не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно; незнання значної частини навчального матеріалу, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачене при вивченні навчальної дисципліни (за потреби)

Засоби навчання: інформаційний супровід із використанням платформи Moodle; комп'ютер (ноутбук) – 1 шт.; пристрій мультимедійний (проектор) – 1 шт.; проекційний екран – 1 шт.; телевізор – 1 шт.; DVD плеєр – 1 шт.; презентації.

Перелік обладнання необхідного для вивчення навчальної дисципліни забезпечує кафедра політології, історії і філософії.

13. Політика навчальної дисципліни

- *щодо термінів виконання та перескладання*: усі завдання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані у встановлений термін; роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчий бал (-30%). Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин із дозволу деканату. Повторне проходження контрольного заходу із навчальної дисципліни для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною;

- *щодо академічної доброчесності*: здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету;

- *щодо відвідування занять*: відвідування лекційних і семінарських занять здобувачами вищої освіти є обов'язковим; відмітка про відвідування занять здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача;

- *щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти*: на здобувачів вищої освіти поширюється право на визнання результатів навчання, здобутих у неформальній / інформальній освіті. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах (Prometheus, Coursera, ВУМ online, EdEra тощо). Особливості неформального / інформального навчання та процедури перезарахування їх як освітнього компонента або його частини регламентовані «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету»;

- *щодо оскарження результатів оцінювання*: після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Порядок оскарження результатів оцінювання здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті».

14. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бойко О. Д. Історія України : підручник. 8-е вид., перероб., доп. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 640 с.
2. Бойко О. Новітня історія України. 2014–2023 : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : ВЦ «Академія», 2023. 224 с.
3. Винницький М. Український Майдан, російська війна. Хроніка та аналіз Революції Гідності», переклад з англійської: Роман Ключко, «Видавництво Старого Лева», 2021.
4. Історія української культури: підручник / В. А. Качкан, О. Б. Величко, Н. М. Божко та ін. 4-е видання. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2021. 368 с.
5. Кондратюк К., Качмар В. Новітня історія України (1945–2020 роки) : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 212 с.
6. Лазарович М. Історія та культура України : підручник. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 731 с.
7. Лахач Т.О., Макогончук Н.В., Діхтяр Я.І. Потоцькі в історії України: від козацьких війн до доби Австро-Угорщини (розгляд представників роду, які впливали на політичні події в різні епохи). «Актуальні питання у сучасній науці». Серія «Історія та археологія», 2025. № 11(41). С. 647-663. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-11\(41\)](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-11(41)).
8. Танцюра В. І., Куліш С. М., Пересада О. О. Історія України : навч. посіб. 2-е вид., доп. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 536 с.
9. Українська культура : підручник / В. О. Лозовой (керівник авт. кол.), Л. В. Анучина, О. В. Бурлука та ін. Харків : Право, 2021. 400 с.
10. Уривалкін О. М. Довідник з історії України. У 2-х томах. Київ : Видавець Олег Філюк, 2020. 888 с.

Допоміжні

1. Головка В. В., Якубова Л. Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019). Київ : Академперіодика, 2021. 592 с.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2022. 408 с.

3. Гуржій О. Наддніпрянська Україна та зарубіжний світ у соціально-економічних вимірах XVII–XVIII ст. Історичні нариси / відп. ред. В. А. Смолій. Київ : Інститут історії України, 2022. 296 с.
4. Даниленко В. М., Крупина В. О., Кульчицький С. В., Лисенко О. Є., Стяжкіна О. В., Якубова Л. Д. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990). Київ : Академперіодика, 2021. 544 с.
5. Єфіменко Г. Г., Кульчицький С. В., Пиріг Р. Я., Скальський В. В., Якубова Л. Д. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939). Київ : Академперіодика, 2021. 620 с.
6. Історія української культури (від стародавніх часів до XIX століття) : ілюстр. хрестоматія : у 3 ч. / за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч. 1. Київ : Ліра-К, 2020. 320 с.
7. Історія української культури (XX століття) : ілюстр. хрестоматія : у 3 ч. / за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч. 2. Київ : Ліра-К, 2022. 292 с.
8. Історія української культури (1991–2023) : ілюстр. хрестоматія : у 3 ч./ за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч.3. Київ : Ліра-К, 2023. 320 с.
9. Людина на війні: український соціум через призму Першої та Другої світових воєн: історичні нариси / відп. ред. О. П. Реєнт ; авт. кол. : І. С. Азарх, Т. В. Заболотна, О. Є. Лисенко, В. І. Милько, О. П. Реєнт, В. В. Шевченко. Київ : Інститут історії України, 2021. 631 с.
10. Макарець С. В. Полтавське земське ремісниче училище як осередок професійної освіти Полтавської губернії наприкінці XIX – на початку XX ст. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. №8(26). С. 1196–1206.
11. Мороз П. В., Мороз І. В., Власов В. С. Історія України в джерелах : практикум. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 564 с.
12. Приходько С. М., Макарець С. В. Типологія політичних режимів у політичній концепції В'ячеслава Липинського. *Гілея: науковий вісник*. Київ : «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 145 (№ 6). Ч. 3. Політичні науки. С. 86–89.
13. Приходько С. М., Макарець С. В. Особливості українських політичних процесів у контексті демократичних і посткомуністичних трансформацій. *Гілея: науковий вісник*. Київ : «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 151 (№12). Ч. 3. Політичні науки. С. 62–66.
14. Ричка В. М. Війна пам'ятей. Змагання за спадщину Київської Русі. Київ : Парлам. вид-во, 2021. 416 с.
15. Станіславська К. Мистецькі форми сучасної видовищної культури. Київ : Стилос, 2020. 272 с.
16. Українське століття (1921–2021): витоки, уроки, перспективи державотворення : нариси / відп. ред. В. Смолій ; наук. конс. Г. Боряк ; авт. кол. : Т. Водотика, В. Головкин, С. Кульчицький, Л. Якубова. Київ : ТОВ «Видавництво Кліо», 2021. 560 с.
17. Українське суспільство в 1960–1980-х рр. Історичні нариси : кол. монографія / відп. ред. В. Даниленко ; упоряд. : В. Крупина, М. Смольницька. Київ : Інститут історії України, 2021. 959 с.
18. Чухліб Т. Гетьмани України: військо, політика, держава. Київ : Арії, 2021. 352 с.
19. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: людність та імперії. Київ : Академперіодика, 2022. 436 с.
20. Якименко М. А., Макарець С. В., Краснікова О. М. Сільське господарство Лівобережної України в умовах аграрних реформ 1861–1917 років : монографія. Полтава : ПП «Астроя», 2020. 250 с.
21. Ящук О.М., Сікорак Л.А., Жукова Г.В., Лахач Т.О., Тронь Т.В. Змішане навчання в епоху цифрової трасформації. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 1 (29). С. 591-604. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-1\(29\)](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-1(29)).
22. Suhrin V., Volovenko I., Radionova T., Muratova O., Lakhach T., Melnikova-Kurhanova O. Gender Stereotypes in Ukrainian Mass Media and Media Educational Tools to Contain Them. *Postmodern Openings*. Vol. 13 No. 1 (2022). S. 372-387. <http://dx.doi.org/10.18662/po/13.1/402>
23. Sharavara Tamara, Makarets Svitlana. Problems of agrarian history of the Carpathian region at the end of the XVIII – the middle of the XIX century in contemporary Ukrainian historiography. *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 10. С. 18-26.
24. Yakymenko M., Sharavara T., Makarets S., Nikolaienko Y. The Problem of Labour Migration of Ukrainian Peasants and Burghers in the Internal Policy of Russian Empire in the Second Half of the Nineteenth – Early Twentieth Centuries. *Український історичний журнал*. 2019. № 6. С. 142–154.

Інформаційні ресурси

1. Ізборник. Історія України // <http://izbornyk.org.ua/>
2. Інститут історії України НАН України // www.history.org.ua
3. Інститут культури Google // <http://www.google.com/intl/uk/culturalinstitute/about>
4. Інтернет-мережа гуманітаріїв в Україні і світі // <http://www.historians.in.ua/>
5. Історична правда // <http://www.istpravda.com.ua>.
6. Історія України (Я. Грицак, Н.Яковенко, Довідник з історії України)
<http://history.franko.lviv.ua>
7. Історія України // <http://www.uahistory.kiev.ua>.
8. Карти з історії України // <http://www.ukrmap.kiev.ua>.
9. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського www.nbuv.gov.ua
10. Україна Incognita // <http://incognita.day.kiev.ua>.